

Cum discursul de ură a provocat primul genocid al secolului XX?

Genocidul armean, uneori numit primul genocid al secolului al XX-lea, a reprezentat exterminarea fizică a populației armene creștine din Imperiul Otoman, care a avut loc între anii 1915 și 1923. La începutul anilor 1900, în Imperiul Otoman multiethnic locuiau aproximativ 1,5 milioane de armeni. În timpul genocidului au murit cel puțin 664 000 de armeni[1], fie din cauza omorurilor în masă, fie din cauza cruzimii sistematice, a foametei, deportărilor, lipsei de adăpost, etc.. Cu toate acestea, există presupuneri că numărul victimelor ar fi putut ajunge la circa 1,2 milioane de oameni[2].

Context istoric

La sfârșitul secolului al XIX-lea, începutul secolului al XX-lea, Imperiul Otoman era un stat aflat într-o perioadă de declin și instabilitate. După ce, timp de secole, a fost una dintre cele mai mari puteri europene, Imperiul Otoman începuse să-și piardă teritoriile și influența sub presiunea internă și internațională.

În anul 1908, puterea în imperiu a fost preluată de către Partidul Unității și Progresului, cunoscut și sub numele de „Tânără Turcie”[3] („Junii Turci”). Acest partid, format din lideri naționaliști și reformiști, și-a propus să modernizeze și să reformeze imperiul.

Cu toate acestea, instabilitatea și conflictele au rămas caracteristici definitorii ale Imperiului Otoman în această perioadă. Statul a fost implicat în mai multe războaie,

pierzând teritorii și suferind înfrângeri grele. În timpul Războaielor Balcanice din 1912-1913, imperiul a pierdut controlul aproape în întreaga Peninsulă Balcanică, iar implicarea sa în Primul Război Mondial de partea Puterilor Centrale a agravat și mai mult situația social-politică și economică a țării.

Fenomenul discursului de ură și rolul său în producerea genocidului

Pe fond de criză și pierderi tot mai mari suferite pe front, s-a creat un climat favorabil pentru intensificarea tensiunilor interetnice și religioase, precum și pentru ascensiunea naționalismului și a extremismului. Elita politică turcă a început să vadă în armeni un pericol la adresa securității imperiului, odată ce aceștia au încercat să obțină o autonomie mai largă. Autoritățile otomane susțineau că revoluționarii armeni au stabilit contact cu inamicul (statele Antantei) și urmau să faciliteze debarcarea trupelor franceze și britanice pe teritoriul Imperiului Otoman. Toți acești factori au alimentat sentimentele de ostilitate și ură împotriva armenilor, contribuind astfel la pregătirea terenului pentru producerea genocidului.

Discursul de ură a jucat un rol central în alimentarea și justificarea genocidului armean, reprezentând, de fapt, o „armă” în mâinile guvernului turc și propagandei, care a avut drept scop mobilizarea maselor împotriva comunității armenice. Această retorică manipulatorie a fost utilizată pentru a instiga și radicaliza populația împotriva armenilor, creând un climat de intoleranță și violență.

Presă otomană din acea perioadă, controlată de „Partidului Unității și Progresului”, a fost unul din instrumentele principale care au răspândit discursul de ură. Ziarele și publicațiile timpului erau pline de articole și editoriale^[4] care denigrău și demonizau armenii, descriindu-i drept trădători, dușmani ai statului și inamici ai islamului. Aceste

mesaje toxice au fost preluate și răspândite de masele populare pentru a justifica represiunea și violența împotriva armenilor.

Liderii politici și religioși, de asemenea, au contribuit la promovarea discursului de ură împotriva armenilor în timpul aparițiilor publice și a declarațiilor oficiale. Ei au folosit religia și naționalismul pentru a stârni sentimente anti-armene și pentru a legitima politicile discriminatorii și persecuțiile împotriva acestei comunități.

Un alt aspect important al discursului de ură a fost rolul educației și al sistemului de învățământ. Programele de studiu au fost manipulate pentru a promova ideologia naționalistă și pentru a prezenta armenii într-o lumină negativă, alimentând în acest sens ura și ostilitatea față de această comunitate.

Începutul genocidului

În aprilie 1915, sute de lideri și intelectuali armeni din capitala otomană, Istanbul, au fost arestați, fiind percepuți ca „dușmani interni”, iar ulterior executați. Acest episod a fost urmat de arestări masive și deportări ale armenilor de pe întreg teritoriul imperiului. Ei au fost forțați să-și părăsească casele, fiind deportați către deșerturile siriene, unde au fost supuși unor condiții inumane și abuzurilor grave. De altfel, în timpul deportărilor, armenii au fost expuși foametei, lipsei de apă și bolilor, iar mulți au fost uciși în masă de către forțele otomane sau de bandele de paramilitari kurzi și turci. În paralel cu deportările, a avut loc și o campanie sistematică de exterminare a armenilor în zonele rurale, unde erau masacrați bărbați, femei și copii.

Aceste acțiuni au fost conduse și coordonate de către autoritățile otomane de la cel mai înalt nivel, inclusiv de către membri ai guvernului și ai armatei. Ordinele de deportare și exterminare au fost emise de către liderii otomani, așa-numitul „Triumviratul Otoman”, format din Mehmed

Talaat Paşa (Ministrul de Interne), Enver Paşa (Ministrul Războiului) și Ahmed Gemal Paşa (Ministrul Flotei). Oficialii locali și militarii au fost implicați direct în implementarea lor.

Totodată, una dintre cele mai importante măsuri în organizarea genocidului a fost emiterea așa-numitei Legi Tehcir[5], care a fost promulgată la 27 mai 1915. Această lege a fost o directivă oficială a guvernului otoman prin care se dispunea deportarea forțată a populației armenesti din Anatolia și alte părți ale Imperiului Otoman către zonele deșertice sau către zonele de concentrare. Deși legea nu menționa explicit uciderea armenilor, în practică, deportările au fost însoțite de masacre, bătăi și alte atrocități care au dus la moartea a sute de mii sau chiar milioane de armeni.

Numărul exact de victime ale genocidului armean nu este cunoscut, fiind o problemă de controversă, însă estimările istoricilor situează cifra între 600 000 și 1 500 000[6] de armeni uciși în timpul masacrului.

Reacția comunității internaționale

În ciuda faptului că genocidul armean a fost bine documentat și recunoscut pe scară largă de către istorici și experți în drept internațional, reacția comunității internaționale la etapa producerii tragediei, a fost marcată de inacțiune. Marile Puteri au ales să-și mențină neutralitatea sau să ignore în mod activ atrocitățile comise împotriva armenilor.

Una dintre excepții a fost reacția Ambasadorului SUA la Istanbul, Henry Morgenthau[7], care a documentat și a denunțat în mod repetat crimele împotriva armenilor și a cerut intervenția internațională. Cu toate acestea, eforturile sale au fost în mare parte ignorate de comunitatea internațională.

Recunoașterea mondială a genocidului armean

De-a lungul anilor, un număr tot mai mare de state printre

care Austria, Germania, Grecia, Italia, Franța, Statele Unite, Rusia etc. au recunoscut oficial genocidul armean, condamând atrocitățile comise împotriva armenilor și angajându-se să prevină repetarea unor astfel de orori în viitor.

Pe de altă parte, Guvernul turc a negat în mod constant și vehement calificarea evenimentelor drept genocid, preferând să le descrie ca pe o „relocare forțată” sau o „confruntare internă”. În timp ce unii intelectuali turci, precum scriitorul Akçam Taner sau sociologul Göçek, Fatma Müge și-au exprimat îngrijorarea și remușcările cu privire la aceste evenimente din trecutul lor, oficialii de rang înalt ai guvernului au respins orice responsabilitate și refuză să recunoască genocidul.

Înțelegerea și recunoașterea genocidului armean nu sunt doar o chestiune istorică sau politică, ci reprezintă un act de justiție și solidaritate umană. Este important ca comunitatea internațională să condamne orice formă de exprimare a discursului de ură, intoleranței, discriminării și violenței împotriva oricărui grup etnic sau minoritar și să se angajeze ferm pentru respectarea și protejarea drepturilor omului și a demnității umane în întreaga lume.

Ziua de comemorare a victimelor genocidului armean este marcată în fiecare an, la data de 24 aprilie.

[1]

<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/the-armenian-genocide-1915-16-overview>, ultima accesare pe data de 22.04.2024.

[2] *Ibidem*

[3] <https://www.armenian-genocide.org/genocide.html>, ultima accesare pe data de 22.04.2024

[4] Akçam Taner, *Crima junilor turci împotriva umanității: genocidul armean și curățările etnice în Imperiul Otoman*, Universitatea Princeton, pag. 37, 2012.

[5] Akçam Taner, *Idem*, pag. 28, 2012.

[6] Akçam Taner, *Idem*, pag. 37, 2012.

[7] <https://www.armenian-genocide.org/morgenthau.html>, ultima accesare pe data de 22.04.2024